

JÁRT-E GORKIJ MAGYARORSZÁGON?

Írta: FENYVESI ISTVÁN

Hazai irodalomtudományunk — és itt elsősorban a legutóbbi másfél évtized kutatásaira gondolunk — számos, korábban ismeretlen adattal gazdagította ismereteinket Gorkijnak a magyar élettel és irodalommal kialakult kapcsolatait illetően is.* Természetesen számos „fehér folt” várja még felfedezőjét Gorkij hazai kapcsolatait illetően is, különösen ami a század első évtizedeit illeti.

Ilyen feltáratlan, de legalábbis nem kellően, pontosabban: nem helyesen megvilágítottnak kell tekintenünk azt a kérdést is: *vajon valóban járt-e Gorkij Magyarországon?* A kérdés felvetése egyáltalán nem szónoki jellegű, a reá eddig adott egyöntetűen pozitív válasz távolról sem olyan meggyőző, amilyennek eddig tűnt.

A fenti kérdésre adott igenlő választ a több mint félszázada *Az Újság* c. napilapban felbukkant rövid hírből vette át a magyar polgári irodalomtörténeti köztudat. Innen kerül KOMLÓS ALADÁRHOZ is, aki a „Gorkij Magyarországon” c. dokumentumgyűjteményhez [1] írt bevezető tanulmányában a következőket mondja: „1909. november 30-án Brassóból Budapesten át utazik Bécs felé (*Az Újság*. 1909. dec. 1.” [2]. Feltehetően Komlós Aladár tanulmányából kerül át ez az adat KOZOCSA SÁNDOR és RADÓ GYÖRGY öt évvel később megjelent nagyszabású bibliográfiájába is [3], ahol a Gorkijról szóló cikkek felsorolásában *Az Újság* ugyanazon számára [4] való hivatkozással található.

A probléma vizsgálatát különösen indokoltta teszi az, hogy ezt az adatot Komlós Aladár, a magyarországi Gorkij-kutatás első marxista-igényű összefoglaló tanulmányának szerzője *kétségtelen tényként* közli, olyan tények szomszédságában, mint Gorkij érdeklődése Madách iránt a század elején, a kortársi magyar irodalom megismerésére irányuló kívánsága a húszas években stb. — vagyis mint a magyar irodalom iránti érdeklődése egyik jelét és idevonatkozó ismereteinek részbeni forrását.

Az Újság 1909. december 1-i számában a 7. lapon a hírek között a következőket olvassuk: „*Gorkij inkognitó-útja*. Bukarestből táviratozzák: Az itteni reggeli lapok egybehangzóan jelentik, hogy Gorkij Maxim tegnap este szigorú inkognitóban Szófiából Bukarestbe érkezett, onnan pedig néhány óra múlva

* Ezek közül nem egy lényeges adalékot jelent a szovjet Gorkij-kutatás számára is, lásd pl. a Gorkij 30 kötetes Összegyűjtött műveiben nem szereplő, kizárólag a magyar sajtóban megjelent műveket, melyeket az elmúlt években a magyar kutatók hoztak napvilágra. (LENGYEL B. Gorkij ismeretlen írása I. Miklós cárról — a magyar Sajtóban. *FilKözl.* 1959. 1—2. 216—217; BOTKA F. Ismeretlen Gorkij-dokumentumok. *FilKözl.* 1961. 3—4. 416.)

Bécs felé folytatta útját. Gorkij elmondotta egy román arisztokrata hölgynek, hogy egy bolgár államférfi arra figyelmeztette, hogy a bolgár kabinet az orosz kormány esetleges kívánságára kiszolgáltatná Gorkijt. Ez a bizalmas közlés elég volt arra, hogy Gorkij azonnal elutazzék Szófiából. Ha várakozása ellenére Ausztria területén se biztos a tartózkodása, akkor valahol Európán kívül keres majd menedéket.

Brassóból táviratozzák lapunknak, hogy Gorkij Maxim ma odaérkezett. A pályaudvaron egy íróbarátja várta. Gorkij, aki a legszigorúbb inkognitóban egy ismert lengyel hírlapíró neve alatt utazik, nyomban folytatni akarta útját Bécs felé, de engedve barátja rábeszélésének, rövid időre megszakította utazását.” [5].

Lényegében azonos tartalmú hír jelenik meg ugyanaznap az *Egyetértés* c. napilapban is, néhány olyan részlettel kiegészítve, ami valószínűleg ugyanazon román lapforrásokra vezethető vissza és a tudósítás hitelét van hivatva növelni. Így közli az *Egyetértés*, hogy Gorkij Szófiában két napot töltött, míg Brassóban egy napot fog időzni, Bécsben pedig művei kiadását illetően fog a kiadókkal tárgyalni. Sőt megtudjuk a „román arisztokrata hölgy” kapcsán a következő érdekes részletet is:

„Egy hölgy, aki a román arisztokráciához tartozik, Szófiából Bukaresten át együtt utazott Maxim Gorkijjal, a vasúton megismerkedett vele és fényképet kapott tőle, amelyre Gorkij ajánló sorokat is írt. A fénykép hátsó lapjára tréfa és gúnyos verset írt, amelyben szembeállítja a dumát a tényleg uralkodó cári abszolutizmussal.” [6].

Az *Egyetértés* másnap is megerősíti a Brassóba érkezés tényét egy másik, Gorkijról szóló hírében [7].

A részletek (és velük az egész híryanag) valóban lenyűgözően meggyőzőeknek tűnhetnének, ha egyfelől már a korabeli magyar sajtó egy részének negatív reagálásából, másik részének igen kompetens ellenvéleményéből, másfelől pedig Gorkij élete tényeinek összevetéséből nem derülne ki az, hogy mindegyike misztifikációval van dolgunk.

Olyan jelentős napilapok ugyanis, mint a *Budapesti Hírlap* és a *Pesti Hírlap*, egyáltalán nem is említik meg Gorkijnak az akkori Magyarország területére „érkezését”.

Köztudott dolog továbbá, hogy Brassóból Bécsbe csak Budapesten át lehetett utazni fél évszázaddal előtt is. Viszont (beleértve *Az Újság*-ot is) egyik eddigi említett lapban sem olvashatunk arról, hogy Gorkij átutazott volna Budapesten. Ennek oka nyilvánvalóan nem az író inkognitójában keresendő, hiszen ha egyes pesti lapok a több száz kilométernyire eső Brassóba „érkezéséről” hírt tudtak adni, mennyivel inkább „nem hagyták volna ki” azt az akkori fogalmak szerint szenzációszámba menő eseményt, hogy Európa egyik legismertebb írója — ha csupán néhány órára és a bukaresti—brassóihoz hasonló „szigorú inkognitóban” is — Budapesten tartózkodott.

A *Magyarország* című napilap viszont már kritikával fogadja (a címben is kérdőjelet téve Gorkij neve után), „gyanúsnak” találja a hírt. Bizalmatlanságát két okkal magyarázza: „1. miérett utazott Gorkij álnév alatt, 2. tudunkkal Gorkij Capri szigetén tartózkodik és onnan évek óta el nem mozdult” [8].

A *Magyarország* esti lap volt, tehát a december 2-i számában közölt hírei — ez esetben előnyükre — legalább másfél nappal későbbiek lehettek, mint az elsején megjelenő reggeli lapokéi. Ez utóbbiak valódiságának ellenőrzését tehát

maga a megjelenésük óra eltelt idő is megkönnyítette: e másfél nap alatt ugyanis sem maga Gorkij nem érkezett Budapestre, sem hollétére nézve nem történt újabb híradás, ha csak az egyik legilletékesebb forrás, az odaérkezés esetén potenciális szemtanúnak is beillő *Brassói Lapok* c. napilap következő napi (dec. 3.) számában megjelent írását nem tekintjük ilyen újabb híradásnak.

A „Hírek” rovatban a *BL* elmondja, hogy a helyi német lap előző száma jelezte Gorkij érkezését az akkor este 10 óra 14 perckor Brassóba befutó romániai gyorsvonattal. A *BL* egyik munkatársa a jelzett időpontban megjelent az állomáson, de Gorkij oda nem érkezett meg. Nem tudtak odaérkezéséről a később megkérdezett „hivatalos tényezők” sem. („Sőt, — jegyzi meg jogos maliciozitással a lap — vannak, akik nemcsak azt nem tudják Gorkijról, hogy Brassóban van-e vagy lesz-e . . .”). Ellenben még Budapestről is érdeklődtek ez ügyben telefonon tőlük, nyilvánvalóan a már említett lapok szerkesztősegei próbálták *utólag* tényanyaggal alátámasztani híradásaikat. A helybeli „szemtanúk” végkonklúziója („A leggondosabb utánjárás dacára is csak azt ismételhetjük, hogy mi a dologról semmit sem tudunk”) egyáltalán nem *Az Újság* verzióját támasztja alá [9].

Az sem egészen érdektelen, hogy éppen a szóban forgó napokat megelőző egyetlen hét folyamán lepeződött le az országban több, neves ember tőgájában tetszelgő szélhámós és ez a *Magyarország* (és a többi, a hírt nem vagy kétkedve közlő lap) szerkesztőit joggal intette (mint kiderült, indokolt) óvatosságra az „inkognitóban utazó Gorkij” esetében is. Erre céloz a *Magyarország* hírének befejező része is: „Nem lehetetlen, hogy a brassói Gorkij olyan individum, mint Leyer finn egyetemi tanár”.*

Csak helyeselni lehet öt és fél évtized távlatából a függetlenségi politikát támogató *Magyarország* óvatosságát ezzel a híreszteléssel szemben. Külön igazolja ezt az a körülmény is, hogy ugyancsak egy héttel a szóban forgó cikkek előtt röppen fel az európai sajtóban egy másik „kacsának” bizonyult hír Gorkij nevével: arról, hogy szintársulatot akar alakítani és azzal európai körútra indul. Berlini forrásokra hivatkozva ezt a pesti lapok megcáfolják [10]. Alig néhány nap telik azonban el, és újabb hírbuborék pattan el, ezúttal Prágában: kiderül, hogy „nem felelnek meg a valóságnak azok a hírek, amelyek szerint Gorkij Prágába érkezett volna, hogy ott állandóan letelepedjék.” [11].

Ez utóbbi megcáfolt hír alapforrásai közé lehet feltehetően sorolni *Az Újság* már idézett „értésülését” (illetve ennek bukaresti és brassói előzményeit) is: a Szófia—Bécs útvonaltól és *Az Újság* hírének egyik mondatától („Ha várakozása ellenére Ausztria területén se biztos a tartózkodása, akkor valahol Európán kívül keres majd menedéket”) — ennek optimális alternatíváját feltételezve elég logikusnak tűnhetett az út a Prágában való „letelepedéséről” szóló „információig”.

Azonban, mint erről a *Magyarország* idézett hírmagyarázata tanúskodik, már a hír felbukkanásának pillanatában sem fogadták azt kellő kritika nélkül mindazok a sajtóorgánumok, melyek a pusztá szenzáció vadászásán túlmenő gyakorlatot folytattak.

* Célzás a több pesti lapban néhány nappal korábban „megszellőztetett” botrányra: egy rovatmúltú szélhámós a cárizmus üldözése elől menekült dr. Leyer Albert helsingforsi egyetemi tanárnak adta ki magát és a magyar tudományos élet több neves képviselőjének jóindulatába sikerült beférkőznie — egy-egy kisebb összegű „kölcson” erejéig.

Az egyik olasz lap, a *Corriere della Sera* nápolyi tudósítójának ez idő tájt Gorkijjal folytatott beszélgetését a legtöbb magyar lap (köztük *Az Újság* és az *Egyetértés* is) átvette és ennek közlésével lényegében megcáfolta saját, néhány nap előtti híret is.* [12]

Végül itt említendő meg, hogy sem a romániai [13], sem a bulgáriai [14] Gorkij-kutatás nem szolgál egyetlen olyan adattal sem, mely azt támasztaná alá, hogy ebben az időben Gorkij járt volna ezekben az országokban.

A kérdés természetesen csak abban az esetben tekinthető teljes mértékben és véglegesen tisztázottnak, ha Gorkij életrajzának tudományos forrásaihoz fordulunk és ott vizsgáljuk meg: járhatott-e Gorkij ez idő tájban hazánkban?

Gorkijnak sem 1909-ben, sem később nem volt szüksége arra, hogy akár Ausztria–Magyarország területén, akár „valahol Európán kívül” keressen menedéket. Amióta 1906. október 26-án Amerikából Nápolyba érkezett [15], egészen hazautazásáig, 1914. január 9-ig [16] Olaszországban talált — mind alkotói nyugalma, mind egészségi állapota szempontjából — viszonylag megfelelő menedékhelyre.** Ennek a több mint hét esztendőnek a javát is Capri szigetén élte le — eltekintve hosszabb-rövidebb nápolyi, római, páduai stb. kirándulásaitól, melyekre részben saját érdeklődése vitte, részben vendégeit, köztük nem egy alkalommal Lenint kísérte el.

Ha a szóban forgó időszakot (1909 november–december) vizsgáljuk a Gorkij élete minden lényeges mozzanatát legpontosabban tükröző, már idézett LETOPISZ alapján [17], Gorkijt a következő eseménysorozat középpontjában látjuk.*

November 19 után (de még 28 előtt) Lenin levelére válaszolva hívja Lenint, látogasson el Capriira. (Erre 1910 nyarán valóban sor is került.)

November 23-án levelet ír David Ajzman orosz írónak, melyben hozzáküldött műveiről mond véleményt.

November 25-én megtartja soronkövetkező előadását a capri iskolán (a rózsakeresztes lovagok ideológiájáról, a személyiség szabadságáról).

December 1-én a *Russzkoje szlovo* c. liberális polgári lap távirati kérdésére („Igaz-e, hogy kizárták a pártból?”) válaszolja: „Nem tudok semmiről”.

December 3-án levelet ír Oszkar Gruzenberg pétérvári ügyvédnek (aki annakidején, mikor Gorkijt a Péter-Pál erődbe zárták, elvállalta a védelmét), kéri, segítse át „Egy nyár” c. regényét a cenzúrán.

December 4-én előadást tart az iskolán Scsedrinről, Leszkovról és más orosz írókról.

December 9-én vendégül látja a Capriira érkezett German Lopatyint, az ismert forradalmárt, a „Tőke” első orosz fordítóját.

December 19-én levelet kap Párizsból Aranyossi Páltól [18], aki hozzájárulását kéri ahhoz, hogy magyarra fordíthassa a „Le Matin”-ben olvasott regényét** a „Népszava” számára.

* „Teljesen elszigetelten élek itt, — mondotta többek között Gorkij. — Körülbelül három hónapja ki nem mozdultam a villából.”

** Hogy helyzete itt sem volt túlságosan zavartalan, annak jellemzésére elég két tény. 1909 elején „Az anya” miatt a pétérvári rendőrség körözést indít ellene. Ugyanebben az évben II. Miklós olaszországi utazása kapcsán a cári kormány ki akarja utasíttatni Olaszországból.

* Csupán a leglényegesebbet említve itt, mindenütt az Európában használatos naptár szerint. (по новому стилю).

** Жизнь ненужного человека.

December 27-én néhány napra Nápolyba utazik.

December 30-án visszatér Caprira.

Az itt felsorakoztatott tények — úgy véljük — az elsődleges források dokumentáló erejével bizonyítják, minden korábbi állítást és hiedelmet szétosztatva, hogy a román forrásokra támaszkodó lapok hírei Gorkij Magyarországra érkezéséről nem felelhetnek meg a valóságnak: *a nagy orosz író ebben az időszakban (de eddigi tudomásunk szerint: egyáltalán) nem járt Magyarországon.*

Miért terjedt el mégis ennek az ellenkezője?

Mint ismeretes, az 1905-ös forradalom és különösen „Az anya” megjelentése után differenciálódni kezd a Gorkij iránti, addig csaknem osztatlan érdeklődés: a polgárság, mely kezdetben bizonyos, az extrém jelenségeknek kijáró csodálkozással szemlélte, elfordul tőle — ez megmutatkozik műveinek közlésében is [19].

Ennek ellenére aligha tekinthető véletlennek, hogy éppen ebben az időszakban kerül így a reflektorfénybe Gorkij: ilyen nagyszámú és ennyire különböző híresztelés kel lábra vele kapcsolatban.

Hadd emlékeztessünk arra, hogy 1909-ben különösen kiélesedik az eszmei harc a lenini párt és a polgári ideológia, és — ennek részeként — a párt és az idealista filozófiai áramlatok hatása alá került egyes vezető értelmiségi párttagok között; hogy a harc, mely nem korlátozódik pusztán filozófiai síkra, hanem közvetlen politikai-szervezeti következményei is vannak, egyidejűleg folyik a polgári ideológia 1905 után fokozódó befolyása és a magában az orosz munkásmozgalomban fellépő jobb- és „bal”-oldali irányzatok és csoportosulások ellen.

1909 májusában jelenik meg Lenin alapvető filozófiai munkája, a „Materializmus és empirikriticizmus”, mely igen éles elvi bírálatokkal illeti — többek között éppen azt a Bogdanovot és Lunacsarszkijt, akik ebben az időben kezdik szervezni a capri iskolát és annak előadói is lesznek [20].

Lenin féltő aggodással figyelte Gorkij közeledését az „istenépítők” felé. Határozottságáról, elvi szilárdságáról és ugyanakkor a nagy proletárművész iránti megbecsüléséről tanúskodik egész ekkori levelezésük, de különösen jellemző e tekintetben 1909. november 16-i levele, amelyben — „Az anyá”-ról a londoni kongresszuson beszélgetésükben adott értékelés után — először határozza meg Gorkij helyét a proletariátus forradalmi mozgalmában [21].

Az orosz és európai polgári sajtó élénk figyelemmel kíséri legszámottevőbb ellenfelének, a lenini szociáldemokrata (bolsevik) pártnak az ideológia tisztaságáért, a polgári eszmék befolyása ellen folytatott harcát és természetesen a maga módján reagál arra, kommentálja azt, részt vesz benne.

Éppen a *Corriere della Sera* tudósítójának adott, már idézett interjújában utal Gorkij azokra a vádakra, melyek az állítólag reá nehezedő nyomásról beszélnek a capri iskolán játszott szerepe és a lenini központnak az iskolához való negatív viszonya miatt. Ebből az utalásból hámozható ki annak a sajtóhadjáratnak az egész gondolatmenete is, amelynek egyik legfontosabb részét a polgári sajtónak az a — Lenin szavával — „meséje” képezi, mely szerint Gorkijt kizárták a szociáldemokrata pártból.

November 28-án röppenti világgá ezt a hírt az „orosz Rotschild” Rjabusinszkij bankja által pénzelt *Utro Rosszii*. Egész Európa valamennyi polgári lapja természetesen siet átvenni a „megdöbbentő” hírt a „szocialisták újabb

szörnyű lépéséről”. Olvashatjuk a hírt a magyar napilapok november 30-i számában is [22]. A polgári tudatban a hírekben közölt „tények” most már sajátos összefüggésben kezdenek rendeződni: Gorkijt saját „osztályos társai” üldözik, ő kénytelen otthagyni Caprit, ezért szintársulatot szervez és azzal járja majd Európát; Bulgáriából Asztriába utazik s esetleg Prágában akar letelepedni . . .

Mindez jól érzékelteti a munkásmozgalom növekvő befolyása által nyugtalanított polgári sajtónak a munkáspárton belüli viták fölött érzett kárörömét és azt, milyen eszközökkel vesz részt — a maga módján — a polgári sajtó ebben a harcban.

JEGYZETEK

- [1] Gorkij Magyarországon. (Összeállította és a jegyzeteket készítette RADÓ GYÖRGY) Bp. Művelt Nép. é. n. (1951) 152.
- [2] Uo.
- [3] A szovjet népek irodalmának magyar bibliográfiája 1944-ig. Bp. Művelt Nép. 1956. 182. — Az 1947. évi kiadásban ez az adat még nem szerepel.
- [4] Csak nem a 234, hanem a 284. szám olvasandó, december elejéről lévén szó, és — ez is a Komlós Aladártól való átvétel igazolja — nem a cikk eredeti címével („Gorkij átutazik Magyarországon”, míg az eredeti címe: „Gorkij inkognitó-útja”). Ezen az egy cikkén kívül valamennyi, a továbbiakban idézett magyar hírlapi anyag: saját felkutatásunkból ered, a Kozocsa—Radó bibliográfia egyiket sem tartalmazza.
- [5] *Az Újság*. 1909. XII. 1. (284. sz.) 7. lap.
- [6] Gorkij úton. *Egyetértés*. 1909. XII. 1. 8. lap.
- [7] Gorkij és a szocialisták. *Egyetértés*. 1909. XII. 2. 10. lap.
- [8] Gorkij Maxim(?) Brassóban. *Magyarország*. 1909. dec. 2. (285. sz.) 8. lap.
- [8/a] Uo.
- [9] *Brassói Lapok*. Gorkij Maxim Brassóban. 1909. dec. 3. (277. sz.)
- [10] Gorkij — színikazgató. *Pesti Napló*. 1909. nov. 23. (277. sz.) 10. lap.
- [11] Az ál-Maxim Gorkij. *Magyarország*. 1909. dec. 4. (287. sz.) 7. lap.
Mint M. Botura tanulmánya. „М. Горький и чешская литература.” Горький и зарубежная литература. М. 1961. Изд. АН СССР. с. 177—217)
is közli, Gorkij majd csak 1923-ban jut el Csehszlovákiába. Marienbadi gyógykezeléséről van itt szó. Itt kialakult magyar kapcsolatairól I. Lengyel Béla: Gorkij alakja és munkássága az ellenforradalmi negyedszázad magyar sajtójában. — Tanulmányok a magyar—oroszi irodalmi kapcsolatok köréből. 1962. III. k. 257.
- [12] Beszélgetés Maxim Gorkijjal. *Az Újság*. 1909. december 5. (288. sz.) 10. l.
- [13] Geo Serban: Gorki, Maiakovski, Ehrenburg. — *Viața românească*, 1956. 10.
M. A. Кожевников: М. Горький в Румынии. Горьковские чтения. 1953—1957.
Изд. АН СССР М. 1959. с. 421—44.
- [14] С. Каракостов: Максим Горки и българската литература. Влияние и връзки. София. 1947.
P. H. Крендель: Максим Горький в Болгарии. Горьковские чтения 1959. с. 502—50.
- [15] Летопись жизни и творчества А. М. Горького. Вып. I. Изд. АН СССР М. 1958. с. 663.
- [16] Летопись. . . вып. 2. с. 393.
- [17] Летопись, вып. 2. с. 99—100. Az egyes napokra vonatkozó események ezen a tízegyhány lapon találhatóak, egyenként nem részletezzük.
- [18] Aranyossi levelét I. Переписка Максима Горького с зарубежными литераторами. Архив М. Горького. т. 8. М. 1960. с. 158.
- [19] Gorkij Magyarországon, 12—3.
- [20] A capri iskola politikai értékelését I. Lenin Művei 15. k. 459, 477—478, 481—487.
- [21] Lenin—Gorkij. Levelek, emlékezések. Európa. 1959. 47—48.
- [22] A *Lynkeusz* álnév alatt író Wallesz Jenő gúnyosan „Gorkij elvtárs” címet viselő írása, mely a kizárásról szóló hír közlésének másnapján jelenik meg a *Pesti Napló*-ban, jellemző példája annak, hogyan használja ki a polgári sajtó a legkisebb alkalmat (vagy vélt alkalmat) is messzemenő politikai céljai érdekében.
A cikk elején („az intellektuellek bojkottja után a művészlelkek bojkottja következik

hát”) nyilvánvalóan Leninnek a Bazarovék elleni filozófiai harcára találunk célzást. Ezután azzal a mások által és azóta is előszeretettel hangoztatott okfejtéssel véli a szerző megtalálni a rejtély megoldását, hogy a szocializmus nivellálja, sőt: „lemészárolja” az egyéniséget, mely — mint állítja — „az ellentéte mindannak, ami a fegyelem és az önmegtagadás”.

БЫЛ ЛИ ГОРЬКИЙ В ВЕНГРИИ?

И. Феньвешу

В декабре 1909 г. в венгерских газетах сообщалось, что Максим Горький проездом побывал в Венгрии. В венгерском литературоведении вплоть до настоящего времени это считалось бесспорным фактом.

Автор на основе сопоставления газетных материалов, относящихся к данному периоду, а также фактических данных жизни писателя устанавливает, что Горький в это время не мог быть на территории Венгрии, что приведенное сообщение является лишь мистификацией, водольно удобно укладывавшейся в той антибольшевистской кампании, которую вела европейская буржуазная печать в конце 1909 года.

WAR GORKIJ IN UNGARN?

Von

I. Fenyvesi

Ein ungarischer Zeitungsbericht brachte es in 1909 zur Kenntnis, dass Gorkij auf der Durchreise in Ungarn gewesen war. In den späteren ungarischen Gorkij-Forschungen steht diese Tatsache als zweifellose fest.

Auf Grund des Vergleiches des Zeitungsmaterials der fraglichen Epoche mit den biographischen Angaben des Schriftstellers, weist der Verfasser nach, dass Gorkij zu dieser Zeit nicht in Ungarn gewesen sein konnte. Ebenso zeigt er, dass die gennante Version im wesentlichen nur eine Mistifikation sei, die genug organisch in die antibolschewistische Kampagne der europäischen bürgerlichen Presse, Ende 1909, hineinpasste.